

Laccobius (Dimorpholaccobius) obscuratus ROTTENBERG, 1874
(Coleoptera: Hydrophilidae) w Polsce

Laccobius (Dimorpholaccobius) obscuratus ROTTENBERG, 1874
(Coleoptera: Hydrophilidae) in Poland

MAREK PRZEWOŹNY¹, MAREK MIŁKOWSKI²

¹Os. Czecha 72/19, 61-289 Poznań, e-mail: marekprzewozny@poczta.onet.pl

²ul. Królowej Jadwigi 19/21, 26-600 Radom, e-mail: milkowski@poczta.neostrada.pl

ABSTRACT: An occurrence of *Laccobius obscuratus* in Poland is discussed. New locality is presented.

KEY WORDS: *Coleoptera*, *Hydrophilidae*, *Laccobius obscuratus*, new locality, S Poland, Western Beskid Mts.

Rodzaj *Laccobius* ERICHSON, 1837 jest bogatym w gatunki rodzajem (ponad 190 gatunków) rozmieszczonym prawie na całym świecie z wyjątkiem krainy Neotropikalnej (GENTILI 1995). Grupuje on chrząszcze o jednolitym pokroju i ubarwieniu, przez co sprawia duże trudności taksonomiczne oraz przy oznaczaniu. Bardzo ważne, pozwalające często odróżnić gatunki są aparaty kopulacyjne samców. W Polsce jak dotąd wykazanych zostało 9 gatunków należących do trzech podrodzajów (BURAKOWSKI i in. 1976; BURAKOWSKI i in. 2000; PRZEWOŹNY 2004).

Do czasu ukazania się rewizji palearktycznych przedstawicieli tego rodzaju (GENTILI, CHIESA 1975) panowało w nim bardzo duże zamieszanie. Opisywanych było bardzo wiele odmian, które potem okazały się dobrymi gatunkami, inne natomiast zsynonimizowano. Stąd do starych danych faunistycznych (sprzed daty rewizji) należy podchodzić z dużą ostrożnością – często napotyka się problem z przypisaniem jakichś danych do konkretnego gatunku.

Problem pojawia się z wykazaniem z Polski *Laccobius scutellaris* MOTSCHULSKY, 1855 i wykazywanym także ze środkowej Europy *Laccobius obscuratus* ROTT. W „Katalogu fauny Polski” (BURAKOWSKI i in. 1976) ten drugi gatunek jest traktowany jako synonim pierwszego (pod oryginalną nazwą opisową: *Laccobius nigriceps* var. *obscuratus* ROTTENBERG, 1874). Są to jednak dwa oddzielne, „dobre gatunki” (GENTILI, CHIESA 1975; SHATROVSKIY 1984). Synonimizacja jest natomiast następująca: *Laccobius obscuratus* ROTT. = *Laccobius scutellaris* auct. nec MOTSCHULSKY, 1855, a *Laccobius scutellaris* MOTSCH. jest oddzielnym gatunkiem.

Przy takim potraktowaniu tych dwóch gatunków, w Europie Środkowej występuje tylko *L. obscuratus* ROTT. Jest on wykazywany z prawie całej zachodniej Europy, Zakarpacia, Krymu, Kaukazu, Turkmenistanu i Tadżykistanu oraz Azji Mniejszej. *L. scutellaris* MOTSCH. podawany jest natomiast ze wschodniej części obszaru śródziemnomorskiego: południowej części Półwyspu Bałkańskiego, Turcji, Libanu, Izraela, Egiptu oraz z Azerbejdżanu (SHATROVSKIY 1984). Nie jest on w związku z tym uwzględniony w popularnym kluczu „Die Käfer Mitteleuropas”. Biorąc pod uwagę zasięg *L. scutellaris* MOTSCH., jego występowanie w środkowej Europie a tym bardziej w Polsce jest bardzo wątpliwe i mało prawdopodobne, a wszystkie dane z Polski należy odnieść do *L. obscuratus* ROTT.

L. obscuratus ROTT. był do tej pory podawany z 9 krain (BURAKOWSKI i in. 1976): Pobrzeża Bałtyku, Pojezierza Pomorskiego, Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej, Sudetów Zachodnich, Sudetów Wschodnich, Beskidu Zachodniego, Beskidu Wschodniego, Pienin oraz ogólnikowo z Pomorza, Prus, Śląska, Sudetów i Beskidów. Są to jednak dane bardzo stare, w większości z XIX i początków XX wieku, a „najnowsze” dane o tym gatunku pochodzą z lat 50. i 60. XX wieku (ŁĘGOSZ-OWSIANNA 1955; PAWŁOWSKI 1967). W związku z tym, iż rewizja tego rodzaju ukazała się w 1975 roku (GENTILI, CHIESA 1975), należy te dane uznać za niepewne i wymagające potwierdzenia. Po 1976 roku (rok wydania tomu „Katalogu fauny Polski” obejmującego tę nadrodzinę) żadne nowsze stanowisko nie zostało podane. Poniżej podajemy nowe stanowisko *L. obscuratus* ROTT.:

– Beskid Zachodni: Pogórze Rożnowskie, Janczowa (UTM: DA80), 23 VIII 2003, 1♂, leg. M. MIŁKOWSKI, det. et coll. M. PRZEWOŹNY.

Jest to więc pierwsze pewne stanowisko tego gatunku w Polsce i potwierdzenie jego występowania, po wielu latach, w naszym kraju.

Gatunek ten jest stosunkowo łatwy do odróżnienia od występujących u nas, pozostałych trzech przedstawicieli podrodzaju *Dimorpholaccobius* ZAITZEV, 1928:

- u *L. obscuratus* ROTT. i *L. bipunctatus* (FABR.) bródka jest delikatnie punktowana, punkty wyraźnie oddzielone od siebie, a u *L. sinuatus* MOTSCH. i *L. striatulus* (FABR.) bródka jest mocno punktowana, punkty duże, przylegające do siebie, a powierzchnia marszczona;
- u *L. obscuratus* ROTT. powierzchnia przedplecza pozbawiona jest mikrorzeźby, podczas gdy u *L. bipunctatus* (FABR.) powierzchnia przedplecza posiada wyraźną mikrorzeźbę.

Oprócz tego u *L. obscuratus* ROTT. ciemna plama na przedpleczu jest duża (jedynie boki żółte), a plamy na pokrywach często zlane są ze sobą tworząc duże zaciemnienie prawie całej ich powierzchni (tylko brzegi pozostają jasne). Na głowie brak jest żółtych plam przyocznych. Rysunek narządu kopulacyjnego podają m.in.: GENTILI i CHIESA (1975), SHATROVSKIY (1984), HEBAUER (1989).

Gatunek ten jest określany jako stenotop, krenofil i reofil (KOCH 1989). Poławiany jest głównie w strefie brzegowej źródeł i strumieni, ale także w płytkich rowach, zastoiskach potoków i rzek, w mchach *Fontinalis* sp. lub *Sphagnum* sp. (KOCH 1989).

Poniżej podaję uaktualniony fragment wykazu polskich kałużnic (PRZEWOŻNY 2004) dotyczący rodzaju *Laccobius*.

Plemię: *Laccobiini*

[= *Oocylini*]

Rodzaj: *Laccobius* ERICHSON, 1837

Podrodzaj: *Dimorpholaccobius* ZAITZEV, 1938

[= *Macrolaccobius* GENTILI, 1974]

11. *Laccobius (Dimorpholaccobius) bipunctatus* (FABRICIUS, 1775)
12. *Laccobius (Dimorpholaccobius) obscuratus* ROTTENBERG, 1874
[= *Laccobius (Dimorpholaccobius) scutellaris* auct. nec MOTSCHULSKY, 1853]
13. *Laccobius (Dimorpholaccobius) sinuatus* MOTSCHULSKY, 1849
14. *Laccobius (Dimorpholaccobius) striatulus* (FABRICIUS, 1801)

Podrodzaj: *Laccobius* s. str.

15. *Laccobius (Laccobius) albipes* KUWERT, 1890
16. *Laccobius (Laccobius) cinereus* MOTSCHULSKY, 1860
17. *Laccobius (Laccobius) colon* (STEPHENS, 1829)
[= *Laccobius (Laccobius) biguttatus* GERHARDT, 1877]
18. *Laccobius (Laccobius) minutus* (LINNAEUS, 1758)

Podrodzaj: *MicroLaccobius* GENTILI, 1974

19. *Laccobius (MicroLaccobius) alternus* MOTSCHULSKY, 1855

SUMMARY

Nine species from the genus *Laccobius* have been recorded from Poland so far. Occurrence of *Laccobius scutellaris* MOTSCH. was doubtful in Poland because of geographical distribution of the species. Records of this species refer to *Laccobius obscuratus* ROTT.

Most recent records of *L. obscuratus* come from 1955 and 1967 (ŁĘGOSZ-OWSIANNA 1955; PAWŁOWSKI 1967) (but recorded as *L. scutellaris*), but the most of records come from 19th and from the beginning of 20th century (BURAKOWSKI et al. 1967). Revision of the genus *Laccobius* was published in 1975 (GENTILI, CHIESA 1975), so the old data are doubtful and need confirmation. The paper presents, after many years, the new reliable record of *L. obscuratus* in Poland. Specimen was caught in the the Pogórze Rożnowskie in the Western Beskidy Region (Southern Poland).

PIŚMIENICTWO

- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J. 1976: Chrząższcze *Coleoptera* – *Adephaga* prócz *Carabidae*, *Myxophaga*, *Polyphaga*: *Hydrophiloidea*. Kat. Fauny Pol., Warszawa, XXIII, 4: 1-307.
- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J. 2000: Chrząższcze *Coleoptera* – Uzupelnienia tomów 2–21. Kat. Fauny Pol., Warszawa, XXIII, 22: 1-252.
- GENTILI E. 1995: *Hydrophilidae*: 3. The genus *Laccobius* ERICHSON in China and neighboring areas (*Coleoptera*). [W:] JÄCH M. A., JI L. (red.): Water Beetles Of China, Vol. I: 245-286.
- GENTILI E., CHIESA A. 1975: Revisione dei *Laccobius* palearctici. Mem. Soc. Ent. It., 54: 1-187.
- HEBAUER F. 1989: Familienreihe *Hydrophiloidea*. [W:] LOHSE G. A., LUCHT W. H (red.): Die Käfer Mitteleuropas, Supplementband mit Katalogteil, 1. Goecke & Evers Verlag, Krefeld: 72-92.
- KOCH K. 1989: Die Käfer Mitteleuropas. Ökologie Band 1. Goecke & Evers Verlag, Krefeld. 396 ss.
- ŁĘGOSZ-OWSIANNA D. 1955: Chrząższcze drobnych zbiorników wodnych okolic Poznania. Pr. Kom. Biol. Wydz. Mat.-Przyr. PTPN, Poznań, 16 (2): 3-19.
- PAWŁOWSKI J. 1967: Chrząższcze (*Coleoptera*) Babiej Góry. Acta zool. cracov., 12: 419-665.
- PRZEWOŻNY M. 2004: Nowe stanowiska kałużnic (*Coleoptera*: *Hydrophiloidea*) w Polsce. Wiad. entomol., 23 (2): 69-80.
- SHATROVSKIY A. G. 1984: Obzor vodolyubov roda *Laccobius* Er. (*Coleoptera*, *Hydrophilidae*) fauny SSSR. Ent. Obozr., 63 (2): 301-325.